

EDITORIAL

Quan a l'any 1983 uns joves universitaris de la comarca que estudiaven a València decidiren publicar una revista que, com una rella, solcara la història i la cultura del Baix Vinalopó per tal de crear un conreu periòdic d'investigació i recerca dins el moviment de recuperació nacional dels valencians, feia tan sols uns mesos que s'havia aprovat a la ciutat d'Elx, per l'alcalde Ramon Pastor, un inventari de béns arquitectònics del terme municipal en el qual els tècnics, per primera vegada, en justificaven la conservació. Era el conegut com a *Catàleg d'Edificis Protegibles*, que, consultat a l'encalç de la memòria, en aquest mateix número que teniu a les mans, suposa una dosi d'ingenuïtat, però a la vegada, fou una prova de l'esperança per recuperar una normalitat que no havíem conegut des de feia quatre dècades.

D'aquell sacseig social, en queden ben poques rèpliques, entre les quals cal destacar la voluntat ferma, any rere any, de portar a l'impremta un nou número d'aquella revista, convertida en l'anuari que adoptà l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó després de la seua constitució el 1991. La veritat és que perviu poca cosa de l'arquitectura que es pretenia conservar fa més de trenta anys: molts d'aquells edificis o estan enderrocats o rehabilitats amb criteris dubtosos. Desfeta la ciutat antiga, es podria pensar que la lluita per la protecció del patrimoni arquitectònic és un cant melangiós, però a la llum de l'estudi que ací presentem és una preocupació molt actual, que cada cert temps, d'acord amb els interessos dels governs municipals, ens recorda la debilitat d'uns béns que als nostres carrers semblen tot el contrari.

És aquesta, doncs, una realitat que malauradament ens manté alerta mentre assistim indefensos al menyspreu de certes actuacions que han convertit el Catàleg en la clau per a alliberar qualsevol decisió d'indole moral sobre uns béns que, per damunt de la seua importància arquitectònica, constructiva o arqueològica, han assolit per si mateixos una rellevància local. Al llarg dels anys, des d'aquell primer informe presentat al govern municipal el 2002 o en les primeres tribunes publicades a la premsa durant la dècada dels noranta per part de l'IECBV, són moltes les preguntes que ens hem fet en relació als criteris sota els quals el patrimoni comú dels il·licitans es protegeix, gestiona i divulga, sempre per tal d'afavorir la reflexió sobre el que hem tingut i tenim.

En el camí de retorn des del cim de desfeta del patrimoni urbanístic i rural de la ciutat i del terme d'Elx que tingué lloc als anys setanta, quan començava l'anomenada *Transició* al nou règim democràtic, encara no s'ha arribat al punt d'aturada desitjable:

l'assoliment d'una valoració, defensa, documentació, recuperació, protecció, manteniment i gestió completes d'un patrimoni que corregira la destrucció estructural anterior. En aquest sentit, considerem que l'assumpció de criteris de respectabilitat cap a la pròpia història de la població i el seu entorn continua, si fa no fa, sense arribar als nivells desitjables. Altrament, i encara que s'està fent un important esforç per a ampliar la consciència ciutadana envers els valors patrimonials de la ciutat, aquesta no arriba a sectors tan importants com és el patrimoni rural. L'avinentesa de la revisió del Pla General d'Urbanisme de 1998 hauria de ser un bon moment per a reconsiderar-ho.

Sota la mateixa ideologia reformista de *progrés* i *modernitat* que tant criticà Pere Ibarra a començaments del segle xx, aprofitant els buits que, respecte a la protecció del patrimoni arquitectònic i paisatgístic, presenten els Plans Generals d'Urbanisme, continuen tirant-se a terra cases dels barris històrics de la ciutat i elements significatius del passat en un Elx que festivament celebra tots els anys les seues declaracions de la UNESCO. De la mateixa manera, hem vist també com es destruïen les arquitectures tradicionals de les diferents partides rurals del terme, un dels més grans del País Valencià. És una llàstima que l'estratègia política dels successius governs municipals haja passat per subordinar, en moltes ocasions, els plans municipals, quant a determinats vessants del patrimoni cultural i natural, als interessos més feréstecs i destructius del capital local.

La ciutat del segle xxi encara no ha pogut o volgut detenir-se a pensar si la direcció mampresa en el seu creixement econòmic i en l'eixida de la crisi actual –i en la seua maduresa cultural– mereix alguna correcció. Una ciutat on els interessos individuals sovint s'han imposat als col·lectius; on la voracitat dels beneficis econòmics han generat dinàmiques de creixement que han dut a forts desequilibris entre la creació de riquesa i benestar i el respecte als recursos de la col·lectivitat, i on el patrimoni hauria de tenir un lloc prioritari per la capacitat per a cohesionar socialment i cultural una ciutat cada vegada més complexa i diversa. Pel moment, no hi ha els indicis necessaris per a evitar la contínua destrucció de patrimoni que hi observem.

Mantenir l'esperit d'aquells joves il·licitans que fa ja trenta anys entengueren la importància de la personalitat pròpia dels fets locals com a única manera de ser universals és mantenir la capacitat del nostre poble per a valorar, conservar i transmetre als hereus el seu patrimoni en les millors condicions, sense dependre de la «monumentalitat» de la ciutat ni del nombre de distincions rebudes. Volem desenvolupament i creixement, però no a qualsevol preu. Els plans d'urbanisme de l'Elx del segle xxi ja no poden deixar de banda, ni en la teoria ni en la pràctica, el coneixement de la història de la ciutat en un món intercomunicat i globalitzat, on les peculiaritats culturals són patrimoni universal.

A causa de la nostra preocupació per la desfeta del patrimoni industrial de la comarca, els marges d'aquest número estan il·lustrats amb dos logotips d'empreses ja desaparegudes, però que formaren part d'un teixit industrial local sempre en contínua reconversió. Pel que fa a les il·lustracions de la portada i de cada secció de la revista, hem de donar les gràcies a l'artista il·licità Juan Llorens, que ha volgut presentar un conjunt de dibuixos especialment fets per a LA RELLA en commemoració del 30é aniversari de l'aparició del primer número.